

Ministru prezidenta Valda Dombrovska runa Saeimas sēdē, kurā skata 2014.gada valsts budžeta likumprojektu

L.cien. Saeimas priekšsēdētājas kundze, godātie deputāti, ministri, dāmas un kungi!

Šodien man ir tas gods piedāvāt Saeimas apspriešanai likuma „Par valsts budžetu 2014.gadam” projektu. Katrs valsts budžets ir savā ziņā unikāls un neatkārtojams, taču ne visus budžetus var saukt par vēsturiskiem. Šo, 2014.gada budžetu, manuprāt, var ierindot vēsturisko budžetu sarakstā trīs iemeslu dēļ.

Pirmkārt, šis ir pirmais Latvijas valsts budžets, kas tiek veidots eiro. Tikai šis fakts vien padara šo budžetu par unikālu un neatkārtojamu. Jebkurš jauns sākums ir kā jauna rindiņa tekstā, iepriekšējā netiek izsvītrotā, tā vienkārši pavirzās tekstā uz augšu, dodot vietu jaunai rindiņai. Latvijas lats, kā nacionālā valūta, paliek vēsturē, tomēr tas neizzūd, bet kļūst par pamatu Latvijas dalībai eiro. Tautu meita, kas reiz greznoja Latvijas Republikas piecu latu monētas un tagad atrodama uz 500 latu banknotēm, turpmāk būs redzama uz valūtas, kas ir kopēja 332 miljoniem eirozonas iedzīvotāju. Eirozonas, kuras IKP sasniedz 9,5 triljonus eiro un kuras tirdzniecības bilancē eksports par 82 miljardiem eiro pārsniedz importu. Nenoliedzami, ka lats ir spēlējis svarīgu lomu mūsu valsts ekonomikas atjaunošanā un attīstībā, visā savas pastāvēšanas laikā bijis stabils, tādējādi arī krīzes periodos palīdzot mūsu ekonomikas un valsts stabilitātei kopumā. Tomēr lats kā valūta, kas ir piesaistīta eiro, pat labākajā gadījumā var būt tikai tik stabils, cik stabils ir eiro. Taču nesenā pagātnē mēs esam arī pieredzējuši, kas notiek, ja lata stabilitāte tiek apšaubīta, ja parādās visādi „gudrinieki”, kas aicina uz devalvāciju un notiek spekulatīvi uzbrukumi latam. Eiro ieviešana šādus riskus novērsīs un attiecīgi vairo valsts ekonomisko un finansiālo stabilitāti.

Otrkārt, 2014.gada budžets sakrīt ar Nacionālā Attīstības plāna 2014. - 2020.gadiem (NAP) īstenošanas un jaunā ES fondu plānošanas perioda sākumu. Tādējādi 2014.gada budžets ir pirmais budžets, ar ko mēs sākam īstenot NAP noteiktos stratēģiskos mērķus un uzsākam jaunā plānošanas perioda ES fondu apguvi. Faktiski ar 2014.gada budžetu mēs ieliekam pamatu valsts attīstībai turpmākajiem septiņiem gadiem. Nākamā gada budžetā NAP mērķu realizācijai ir paredzēti papildus finanšu līdzekļi 123 miljonu eiro apmērā. No šī viedokļa, tas ir izaugsmes budžets, kas ietver sevī vidēja termiņa valsts attīstības mērķus.

Treškārt, šis ir pirmais budžets, ar kuru reāli tiek ieviesta vidēja termiņa budžeta plānošana un līdz ar nākamā gada valsts budžetu tiek iesniegts arī likumprojekts par vidējā termiņa budžeta ietvaru 2014. – 2016.gadiem. Gribētu arī atzīmēt, ka šī gada martā stājās spēkā Fiskālās disciplīnas likums, kura pamatā ir nosacījums par ekonomiskajā ciklā sabalansētu vispārējās valdības budžetu. Tādējādi, 2014.gada valsts budžets ir arī pirmais budžets, kas izstrādāts ievērojot Fiskālās disciplīnas likuma prasības. Gribētu izteikt arī cerību, ka šis budžets ieliks labu pamatu tam, lai tiktu ņemtas vērā krīzes mācības, budžeta izstrādē dominētu stabilas un ilgtspējīgas attīstības argumenti, nevis īstermiņa populisms.

Valsts budžets 2014.gadam ir izstrādāts saskaņā ar likumprojektā „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam” definētajiem vidēja termiņa budžeta

politikas principiem un prioritārajiem attīstības virzieniem:

- Ekonomiskajā ciklā sabalansēta vispārējās valdības budžeta veidošana, nodrošinot ilgtspējīgu fiskālās politikas plānošanu un tādējādi arī makroekonomisko stabilitāti;
- Ilgtspējīgas un sabalansētas valsts ekonomiskās attīstības veicināšana, nodrošinot nozaru finansējumu valsts budžeta iespēju robežās;
- darbaspēka nodokļu sloga pārskatīšana, kas mērķēta uz iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzības mazināšanu un dzīves kvalitātes paaugstināšanu, it īpaši ģimenēs ar bērniem.

Runājot par budžeta stabilitāti gribētu vilkt dažas paralēles starp to kas notiek Latvijā un kas šajā jomā tiek darīts ES līmenī. Eiropas Savienības līmenī budžeta veidošanas principus nosaka 2011.gadā ieviestā fiskālās pārvaldības regulu pakete (tā sauktā sešpaka), kura sevī ietver stingrus nosacījumus par izdevumu un parādu līmeņu ilgtspēju, nosakot strukturālā budžeta deficīta mērķi, uz kuru ir jātiecas un kura neizpildes gadījumā valstij var draudēt sankcijas.

Pirms pāreju pie detalizēta budžeta izklāsta, gribētu īsi iezīmēt vispārējo situāciju pasaulē un Eiropā, kā arī tendences pašmāju ekonomikā, uz kurām tiek balstīta budžeta ieņēmumu prognoze.

Pasaules ekonomika ir atguvusies no krīzes un atgriezusies pie mērenas izaugsmes. 2013. gada otrā ceturkšņa dati vieš zināmu optimismu par ekonomikas perspektīvām tādās lielvalstīs kā ASV, Vācija, Francija, Japāna un Lielbritānija. Tomēr pēdējās Starptautiskā valūtas fonda (SVF) prognozēs pasaules ekonomikas attīstības tempi tiek koriģēti uz leju. Spriežot pēc kopējām tendencēm un lielāko pasaules analītisko organizāciju - SVF, Eiropas Komisijas, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) prognozēm, ir gaidāms, ka pasaules ekonomikas izaugsmes tempi turpmākajos gados pakāpeniski augs, tomēr mērenāk nekā pirmskrīzes periodā. Lēnākais izaugsmes temps galvenokārt ir saistīts ar zemākiem, nekā iepriekš plānots, attīstības valstu izaugsmes rādītājiem.

Zināmas bažas radīja arī budžeta krīze ASV, kas labi parāda to, pie kā var novest politisko partiju ultimāti budžeta izstrādes un pieņemšanas gaitā. Tieša ASV budžeta krīzes efekta ietekme uz ekonomisko situāciju Latvijā šobrīd nav vērojama, tomēr ja ASV kongress ilgstoši nespētu vienoties par budžetu negatīvās sekas ASV un arī pasaules ekonomikā kļūtu aizvien jūtamākas. Vēl bīstamāk situācija varētu izveidoties, ja ASV kongress nespētu vienoties par ASV valsts parāda griestu celšanu. Tādā gadījumā negatīvās sekas pasaules ekonomikā un iespējamās finanšu nestabilitātes apmēri šobrīd ir grūti paredzami, jo tas būtu pirmais ASV selektīvās maksātspējas gadījums vēsturē. Tomēr politiskās partijas ASV vakar ir vienojušās par aizņēmumu griestu celšanu, izvairoties no nevajadzīgas ekonomiskās un finanšu nestabilitātes.

Turpinot par situāciju Eiropas ekonomikā jāatzīmē, ka pēc ilgstošas stagnācijas ES IKP šī gada otrajā ceturksnī uzrādīja 0,4% pieaugumu, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, tomēr, salīdzinot ar iepriekšējā gada otro ceturksni, vēl arvien ir novērojams neliels kritums (-0,2%). Pozitīvi ir tas, ka ir redzamas būtiskas izmaiņas tendencēs. Var šķist, ka viens ceturksnis īsti nelielina par kopēju tendenci, tomēr jaunākie konfidences rādītāji un rūpnieciskās izlaides dati liecina par pieaugumu. Jau

nākamajā ceturksnī varam sagaidīt arī IKP pieaugumu gada griezumā.

Jāatzīmē, ka optimisms attiecībā uz Latvijas ekonomikas perspektīvām sakņojas faktā, ka Latvijas galveno tirdzniecības partneru, tādu, kā Lietuva, Igaunija, Krievija, Vācija un Polija, ekonomiskā izaugsme ir būtiski spēcīgāka, nekā vidēji ES. Tas daļēji izskaidro Latvijas ekonomikas noturību pret ārējās vides pasliktināšanos un spēcīgos ekonomikas izaugsmes tempus. Sagaidāms, ka šāda tendence turpināsies arī turpmākajos gados, nostiprinot Latvijas pozīciju kā vienai no visātrāk augošajām ekonomikām ES.

Tomēr viens no lielajiem riska faktoriem ir ekonomiskās un politiskās situācijas attīstība Krievijā. SVF un Pasaules Banka ir pazeminājušas Krievijas šī gada IKP izaugsmes prognoze no iepriekš plānotā 3,3% pieauguma ir samazinātas līdz IKP pieaugumam 1,5 (SVF) - 1,8% (Krievijas dati) robežās. Tas tiek skaidrots ar samērā spēcīgu „pretvēju” globālajā ekonomikā saistībā ar mazliet noslīdējušām naftas cenām un tirdzniecības apjoma kritumu, kā arī lielo infrastruktūras projektu, kā Soču Olimpisko spēļu projektu un Nordstream lielo darbu pabeigšanu. Kaut arī SVF prognoze Krievijas IKP izaugsmei 2014.gadā nofiksēta 3,1% apmērā, pastāv uzskats, ka, bez nopietnām strukturālajām reformām Krievijā, tās ekonomikas izaugsme turpmākajos gados var būt apdraudēta, jo tā joprojām ir atkarīga no izejvielu cenām pasaules tirgos. Lieki teikt, ka šis ir samērā liels riska faktors arī Latvijas ekonomikai, jo Krievija ir starp lielākajiem Latvijas tirdzniecības partneriem. Savukārt Krievijas - Lietuvas piena karš ir spilgts piemērs tam, ka turpmāka eksporta tirgu diversifikācija ir ne tikai visdrošākais stabilas ekonomiskās attīstības garants, bet arī vitāli svarīga valsts ekonomikas attīstības prioritāte.

Attiecībā uz situāciju Latvijā – nākamā gada IKP pieauguma prognoze ir 4,2%. Attiecīgi, tiek prognozēts, ka Latvija jau trešo gadu pēc kārtas būs visstraujāk augošā ekonomika ES. Ņemot vērā nozīmīgas pārmaiņas Latvijas tautsaimniecībā, ekonomika jau sākot no 2010. gada vidus ir atgriezusies pie izaugsmes, un pēdējos divus gadus esam sasnieguši augstāko IKP gada pieauguma tempu ES28 valstu vidū. Jaunākie dati par 2013. gada pirmo pusi liecina par nelielu izaugsmes tempu samazināšanos, ka arī izaugsmes veidotāju maiņu. Iekšējais patēriņš pārliecinoši kļuvis par vadošo izaugsmes virzītāju, ko pamatā noteikušas pozitīvās tendences darba tirgū. Nopietns risks ekonomikai ir investīciju apjoma samazinājums. Eksporta izaugsme ir būtiski samazinājusies, bet importa pieauguma tempi ir kļuvuši negatīvi, tādējādi neto eksporta pozitīvais devums izaugsmē saglabājas līdzīgs kā iepriekšējā gadā. Tuvākajos gados būs rūpīgi jāseko līdzi makroekonomisko rādītāju attīstībai, nepieciešamības gadījumā veicot attiecīgas politikas korekcijas. Pārejot pie budžeta, gribētu atgādināt teicienu: ja no vēstures nemācās, tai ir tendence atkārtoties. Reinim Kaudzītei pieder aforisms: „Esi apdomīgs nelaimē, vēl apdomīgāks laimē”.

Neņemos apgalvot, ka pārvarot krīzi, esam automātiski iegājuši kādā laimes fāzē, bet ir bažas, ka noplokot spiedienam un ekonomikai augot jau trešo gadu no vietas, sākam zaudēt piesardzību plānojot mūsu tēriņus. Domāju, ka nevienu nepārsteigšu, sakot, ka šī budžeta sagatavošanas process, neraugoties uz pieaugušajām budžeta iespējām, ir bijis smags. Lielā mērā smagais budžeta process skaidrojams ar to, ka atsākoties izaugsmei, pārāk agri iestājas eiforija un daudzi politiķi aizmirs, ka budžets nav Ziemassvētku vecīša bezizmēra dāvanu maiss. Vērojot arvien pieaugošo spiedienu

tērēt to, kas vēl nav nopelnīts, rodas iespāids, ka atkal gribam kāpt uz grābekļa.

Latvijas politiskajā folklorā mums reiz jau tika solīti septiņi treknie gadi, bet realitātē sanāca knapi divi. Šobrīd, mēģinot atgriezties pie to laiku bezatbildīgās budžeta politikas, mums īsti nesanāks pat viens treknais gads. Neaizmirsīsim, ka pie strauji augošiem tēriņiem sociālajai jomai un infrastruktūrai, uz Latvijas budžetu gulstas arī krietni lielāka valsts parāda apkalpošanas nasta. Arī starptautiskie finanšu tirgi ir pārskatījuši savu kreditēšanas politiku un veic daudz kritiskāku risku analīzi. Valstis, kas mēģina īstenot bezatbildīgu fiskālo politiku, momentā tiek sodītas ar augstām procentu likmēm vai pat vispār izslēgtas no finanšu tirgiem.

Runājot par nākamā gada budžetu, šo aspektu noteikti der paturēt prātā. Jau tagad katru gadu Latvija tērē ap 350 – 370 miljoniem eiro valsts parāda apkalpošanai, t.i. pamatā procentu maksājumiem. Tuvākajos divos gados katru gadu Latvijai ir jāpārfinansē starptautiskais aizdevums ap 1,5 miljardu eiro apmērā. Tieši tas, vai mēs spēsim īstenot atbildīgu fiskālo politiku un pieturēties pie Fiskālās disciplīnas likuma prasībām, noteiks to, par kādām procentu likmēm mēs šo pārfinansēšanu veiksīm. Ņemot vērā abu gadu pārfinansēšanās apjomu, likmes pieaugums par 1 procentpunktu nozīmē papildus procentu izdevumus ap 40 milj. eiro apmērā katru gadu. Ņemot vērā, ka tie ir ilgtermiņa vērtspapīri – ar dzēšanas termiņu vismaz 5 gadi, kopumā procentos mēs pārmaksāsim vairākus simtus miljonus eiro. Tas nozīmē, ka tagad mēģinot dzīvot pāri saviem līdzekļiem, turpmākajos gados mēs simtiem miljoniem eiro atrausim tautsaimniecības attīstībai un sociālajām vajadzībām un vienkārši maksāsim ārzemju bankām procentos. Ļoti ceru, ka Saeimas vairākumam pietiks saprāta un atbildības sajūtas no šāda scenārija izvairīties.

Šajā sakarā gribētu oponentiem un arī ekonomistiem, kas fiskālo disciplīnu mēģina pretnostatīt ekonomikas attīstībai. Kas dzīvošanu pāri saviem līdzekļiem pasniedz kā uzplaukuma recepti. Šī diskusija ir aktuāla ne tikai Latvijā, bet arī Eiropā un citur pasaulē. Fiskālā disciplīna un attīstība nav divas savstarpēji izslēdzošas, bet gan papildinošas ilgtspējīgas ekonomiskās politikas dimensijas. To pierāda gan Latvijas, gan arī citu Eiropas un pasaules valstu pieredze. Tieši atjaunojot finanšu stabilitāti mēs esam spējuši kļūt par straujāk augošo ES ekonomiku. Eiropas Savienībā stabilus ekonomikas pieauguma un zemu bezdarba rādītājus uzrāda tieši tās valstis, kas ir spējušas nodrošināt fiskālo disciplīnu un atbildīgu makroekonomisko politiku – tādas valstis kā Vācija, Ziemeļvalstis, arī mūsu kaimiņvalsts Igaunija. Savukārt tās valstis, kas ir mēģinājušas dzīvot pāri saviem līdzekļiem – Grieķija, Spānija, Portugāle u.c., pārdzīvo nopietnu ekonomisko krīzi. Te varam atcerēties arī paši savu trekno gadu eksperimentu un tā smagās sekas.

Un tagad par pašu budžeta projektu.

Vispirms, gribu teikt paldies koalīcijas vairākumam un ārpus koalīcijas esošajai Zaļo un Zemnieku Savienībai par valstisko nostāju atbalstot šī budžeta projekta nodošanu skatīšanai komisijās. Ceru, ka, balsojot par budžetu gan pirmajā, gan otrajā lasījumā būs visas koalīcijas atbalsts, kā arī konstruktīva sadarbība un iespējams atbalsts arī no opozīcijas!

2014. gada valsts budžets sagatavots, balstoties uz IKP pieauguma prognozi 4,2% apmērā. Plānotie valsts budžeta ieņēmumi sasniedz 7,0 miljardus eiro, kas ir par 5,1% vairāk nekā pērn. Savukārt kopējie valsts budžeta izdevumi plānoti 7,14 miljardu eiro

apmērā. Prognozētais budžeta deficīts pēc EKS95 metodoloģijas ir zem 1% no IKP.

Vidējā termiņā iezīmējas trīs būtiskas budžeta prioritātes – valsts konkurētspējas celšana, demogrāfiskās situācijas uzlabošana, nabadzības un ienākumu nevienlīdzības mazināšana.

Valsts konkurētspēja. Par konkurētspēju runāts daudz un plaši, šobrīd tā ir starp galvenajām prioritātēm kā atsevišķu valstu, tā arī Eiropas Savienības darba kārtībā. Savā ziņā tas šodien ir valstu pastāvēšanas jautājums, īpaši Eiropas valstīs, kuras grib arī turpmāk nodrošināt t.s. Eiropas sociālo modeli. Bez konkurētspējīgas ekonomikas gan augstākminētais finansējums demogrāfiskās situācijas uzlabošanai, gan nabadzības un nevienlīdzības mazināšanas pasākumi paliks tikai vēlmju domāšanas līmenī.

Šeit es gribētu citēt fragmentu no Tomasa Frīdmena grāmatas „Pasaule ir plakana” (Thomas L. Friedman, The World is Flat):

„Āfrikā katru rītu mostas gazele. Tā zina, ka šodien būs jāskrien ātrāk par ātrāko lauvu, citādi tā tiks nogalināta. Katru rītu mostas lauva. Lauva zina, ka šodien būs jāskrien ātrāk par lēnāko gazeli, citādi draud bada nāve. Nav svarīgi, vai tu esi lauva vai gazele, kad saule lec, jābūt gatavam skriet.”

Globālas ekonomikas apstākļos mazām un atvērtām ekonomikām, kā Latvija, ir jāseko līdzi saviem konkurētspējas rādītājiem un jāspēj dinamiski mainīties – jābūt gataviem skriet. Kā maza un atvērta ekonomika, Latvija nevar paļauties tikai uz savu iekšējo tirgu kā ekonomikas dzinējspēku. Tikai konkurētspēja Eiropas un pasaules tirgos nodrošinās attīstību un labklājību.

Tieši tādēļ valsts konkurētspēja ir valdības prioritāte kā īstermiņā, tā vidējā un ilgtermiņā. Līdzīgi kā paisums ceļ visus kuģus, valsts konkurētspējas pieaugums generēs papildus ienākumus valsts līmenī, kas labvēlīgi atsauksies uz visiem mūsu valsts iedzīvotājiem. Šie ienākumi dos pienasumu sociālās nevienlīdzības mazināšanā un ļaus vairāk līdzekļu novirzīt demogrāfijas problēmu risināšanai, ļaus attīstīt infrastruktūru gan nacionālā, gan reģionu līmenī, kā arī ieguldīt līdzekļus izglītībā, pētniecībā un inovācijā.

Būtiskāka problēma saistībā ar ražošanas attīstību Latvijā ir strauji augošās un tuvākajā nākotnē grūti prognozējamās elektroenerģijas cenas. Tas lielā mērā ir saistīts ar nepārdomātiem lēmumiem t.s. zaļās enerģētikas politikas jomā pagātnē. Viens no enerģijas cenas kāpumu veicinošiem faktoriem ir obligātās iepirkuma komponentes pastāvīgs pieaugums enerģijas cenā. Konkurētspējīgas elektroenerģijas cenas nodrošināšanai, valdība ir paredzējusi Elektroenerģijas lietotāju atbalsta fonda (ELAF) izveidi. ELAF izveide kā pārejas perioda instruments līdz 2017.gadam ir nepieciešama arī saistībā ar elektroenerģijas tirgus atvēršanu no 2014.gada aprīļa, kas tuvākajos gados arī varētu būtiski ietekmēt elektroenerģijas cenu gala lietotājiem. Šāda ietekme negatīvi atsauktos uz Latvijas uzņēmumu konkurētspēju, paaugstinot gala produkcijas cenu un liedzot efektīvi konkurēt ar citu ES valstu ražotājiem. Finansēšanas avots ELAF izveidei ir ieņēmumi no subsidētās elektroenerģijas nodokļa ieviešanas un paredzams, ka turpmākajos trijos gados subsidētās enerģijas nodoklis ienesīs ELAF ap 133 miljoniem eiro.

Būtisku lomu valsts konkurētspējas celšanā nodrošinās arī tas, ka 2014.gada budžets sakrīt ar NAP realizācijas un jaunā ES fondu plānošanas perioda sākumu, tādēļ šobrīd ir svarīgi sekmīgi uzsākt valsts vidēja termiņa programmas, kas ir būtiskas mūsu mērķu sasniegšanai. Nepieciešams savlaicīgi uzsākt ES fondu programmu realizāciju, it īpaši tādās jomās kā infrastruktūras, un pirmkārt, ceļu infrastruktūras sakārtošanā, reģionālajā attīstībā, ieguldījumos enerģētikā un energoefektivitātē, uzņēmējdarbības atbalsta programmās, kā arī pētniecībā un inovācijā.

Ceļu infrastruktūras sakārtošana ir gan ekonomiskās attīstības un konkurētspējas, gan arī iedzīvotāju ikdienas komforta un drošības jautājums. Nākamā gada budžetā uzsākam valsts autoceļu sakārtošanas programmu, kas paredz līdz 2020.gadam savest kārtībā 90% valsts autoceļu un 75% reģionālo ceļu. Nākamajos trīs gados ceļu sakārtošanai no valsts budžeta paredzēti papildus 143 miljoni eiro, šobrīd notiek sarunas ar Eiropas Komisiju par nākamo programmēšanas periodu, kur viena no prioritātēm ir tieši ceļu infrastruktūra. Tomēr nākas atzīt, ka šīs sarunas rit smagi un pagaidām vēl tikai strādājam pie kopēja redzējuma ar Eiropas Komisijas pārstāvjiem par ES fondu sadalījumu 2014. - 2020.gadiem.

Starp svarīgiem konkurētspējas veicināšanas pasākumiem jāmin arī uzņemtais kurss uz nodokļu samazināšanu. 2014.gadā tiek turpināta jau šogad uzsāktā darbaspēka nodokļu samazināšana. Tiesa, sākotnēji plānotā iedzīvotāju ienākuma nodokļa samazinājuma vietā, valdība ir radusi līdzsvarotāku risinājumu, kas lielāku nodokļu sloga samazinājumu paredz iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem un ģimenēm ar bērniem. Darbaspēka nodokļu samazinājuma pakete ietver sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes samazināšanu par 1 procentpunktu, kā arī tiek plānota ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamā minimuma celšana līdz 75 eiro un atvieglojuma par apgādība esošu personu celšana līdz 165 eiro mēnesī.

2014.gadā tiek ieviesti arī vairāki jauni uzņēmumu ienākuma nodokļa atvieglojumi. Šie atvieglojumi tiek ieviesti ar mērķi veicināt jaunu investīciju ieplūdi ekonomikā, kā arī ieguldījumus ražošanā un pētniecībā.

Runājot par konkurētspējas jautājumiem, nākas uzklaut arī uzņēmēju kritiku. Kā valsts konkurētspēju un investīciju vides prognozējamību veicina pēkšņas un nepārdomātas izmaiņas ar investīcijām valsts ekonomikā saistīto termiņuzturēšanās atļauju programmā? Kā valsts konkurētspēju un uzņēmējdarbības vides prognozējamību uzlabo pēkšņa ostu nodokļa ieviešana? Ceru, ka tās partijas, kas ir izvirzījušas šos punktus kā priekšnosacījumus budžeta atbalstam, spēj uz šiem jautājumiem atbildēt.

Demogrāfiskās situācijas uzlabošana. Runājot par demogrāfiju, jāatzīmē, ka jau otro gadu tiek īstenots apjomīgs pasākumu kopums demogrāfiskās situācijas uzlabošanai. Kā viens no būtiskākajiem šķēršļiem bērnu skaita pieaugumam valstī ir augstais nabadzības risks, kam pakļautas ģimenes ar bērniem. Tādēļ demogrāfijas atbalsta pasākumi tiek koncentrēti uz sociālā atbalsta ģimenēm ar bērniem palielināšanu. Tāpat paredzēta iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojuma par apgādībā esošu personu celšana līdz 165 eiro mēnesī.

Jau šogad demogrāfijas jautājumiem ir piešķirti apjomīgi līdzekļi. Minimālā māmiņalgā un bērna kopšanas pabalsti par bērnu vecumā no viena līdz pusotram gadam jau ir palielināti līdz 100 latiem – nākošgad tos palielināsim līdz 120 latiem.

Jau šogad esam nodrošinājuši brīvpusdienas ne tikai pirmo, bet arī otro klašu skolēniem, nākošgad nodrošināsim tās arī trešo klašu skolēniem, turklāt no 80 santīmiem līdz 1 latam palielināsim vienas ēdienreizes dotāciju pašvaldībām. Esam palielinājuši līdzekļus skolām mācību grāmatu iegādei. Pirmskrīzes apmērā ir izdevies atjaunot uzturlīdzekļu pabalstus bērniem, kuru viens no vecākiem nepilda savas finansiālās saistības pret ģimeni.

Turpināsim īstenot mātes un bērna veselības programmu un valsts atbalstu mākslīgajai apaugļošanai. Pašvaldībām arī nākošgad tiks nodrošināta aizņemšanās iespēja bērnudārzu infrastruktūras sakārtošanai, savukārt tiem vecākiem, kuru bērniem pēc pusotra gada vecuma sasniegšanas netiek nodrošināta vieta pašvaldības bērnudārzā tiek sniegts atbalsts 100 latu mēnesī alternatīvu bērna pieskatīšanas pasākumu apmaksai, kā arī īstenoti citi pasākumi.

Runājot par demogrāfijas atbalsta paketi, būtu pieminami arī vairāki problēmjautājumi, kuri līdz budžeta 2.lasījumam būtu jāizdiskutē. Proti, pašreizējā politiskā kompromisa atsevišķi aspekti nevis samazina, bet, tieši otrādi, palielina ienākumu nevienlīdzību jauno vecāku vidū. Proti, priekšlikums sociāli apdrošinātiem vecākiem papildus „māmiņu algām”, kas jau nodrošina neto ienākumu aizvietošanu, līdz pusotra gada vecumam vēl piemaksāt arī bērnu kopšanas pabalstus, noved pie tā, ka sociāli apdrošinātie vecāki līdz bērna pusotra gada vecumam saņems 1320 latu papildus atbalstu, salīdzinot ar esošo sistēmu, bet sociāli neapdrošinātie vecāki papildus saņems tikai 320 latu. Vienkārši sakot, turīgākajiem vecākiem piemaksāsim vairāk, bet mazāk nodrošinātajiem – mazāk. Otrs jautājums ir par „māmiņu algu” izmaksu pagarināšanu līdz bērna pusotra gada vecumam, samazinot ienākumu aizvietošanas koeficientu. Vai tomēr nebūtu lietderīgāk vecākiem šajā gadījumā dod izvēles tiesības – saņemt „māmiņu algu” pēc esošajiem noteikumiem, vai arī izvēlēties jauno iespēju?

Nabadzības un ienākumu nevienlīdzības mazināšana ir prioritāte, kas īpaši iezīmējās tieši krīzes un pēckrīzes gados. Protams, ka likumsakarīgs ir jebkura Latvijas iedzīvotāja jautājums valdībai: „Kad mēs Latvijas veiksmes stāsta augļus beidzot izjutīsim mūsu maciņos”. Kā ne reizi jau esmu teicis, ekonomikas izaugsmei nav jēgas, ja tā nenes labumu mūsu valsts iedzīvotājiem, tādēļ nabadzības un nevienlīdzības mazināšana ir viena no budžeta prioritātēm.

Kā viens no būtiskākajiem jautājumiem nabadzības un nevienlīdzības mazināšanā ir cienīgs atalgojums par darbu. Tāpēc valdība piedāvā nākamajā gadā palielināt minimālo algu līdz 320 eiro mēnesī, kā arī zemo algu saņēmējiem proporcionāli vairāk samazināt nodokļu slogu, veicot manis jau minēto neapliekamā minimuma un atvieglojuma par apgādība esošu personu paaugstināšanu.

Pievēršoties sabiedriskā sektorā strādājošo algu celšanai, jāatzīmē, ka vidējā alga tautsaimniecībā jau tagad pārsniedz pirmskrīzes līmeni, tomēr vairumam sabiedriskajā sektorā strādājošo algas joprojām ir zemākas, nekā pirms krīzes. Šāda situācija nav ilgtspējīga un šobrīd arvien vairāk jūtama darbinieku aizplūšana no valsts uz privāto sektoru. Tādēļ 2014.gada budžetā ievērojami līdzekļi ir atvēlēti medicīnu un pedagogu, iekšlietu un tieslietu sistēmas darbinieku, sociālajā un kultūras jomā strādājošo atalgojuma celšanai. Veselības aprūpes, izglītības un valsts sniegto pakalpojumu kvalitāte ir tieši atkarīga no šajās profesijās strādājošo profesionalitātes un

motivācijas, tādēļ valdības uzdevums ir pēc iespējas ātrāk sasniegt konkurētspējīgu atalgojuma līmeni visās sabiedriskā sektora profesijās.

Atbilstoši likumam, valdības pienākums ir ar nākamo gadu atsākt visu pensiju indeksāciju. Tomēr valsts budžeta pieaugušās iespējas ļāva jau šogad veikt mazo pensiju, kuru apmērs nepārsniedz 200 latus, indeksāciju, kā arī politiski represēto personu pensiju indeksāciju neatkarīgi no to apmēra. Savukārt, nākošgad atsāksim visu pensiju indeksāciju. Pensiju indeksācijai un invaliditātes pabalstu celšanai 2014. gadā paredzēti 62 miljoni eiro, 2015. gadā - 110 miljoni eiro un 2016. gadā 151 miljons eiro.

Tagad ļaujiet man īsumā pieskarties šogad īpaši aktuālai tēmai – par sarunām ar Latvijas Pašvaldību savienību (LPS) un pašvaldību budžetu ieņēmumiem.

Valdība ņēma vērā LPS izteikto kritiku, ka iepriekš plānotā iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes samazināšana par 2 procentpunktiem atstās būtisku negatīvu ietekmi uz pašvaldību budžetiem. Jau toreiz solīju LPS, ka pašvaldību budžeta pieaugums tiks nodrošināts vismaz līdzvērtīgs valsts budžeta pieaugumam. Valdības pieņemtais alternatīvais darbaspēka nodokļa samazinājuma variants, atsakoties no iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes samazinājuma, bet samazinot sociālās apdrošināšanas iemaksu likmi, vienlaicīgi palielinot neapliekamo minimumu atvieglojumu par apgādībā esošu personu, būtiski uzlaboja situāciju pašvaldību budžetos un nodrošināja, ka pašvaldību budžeti nākošgad pieaugs pat straujāk, nekā valsts budžets.

Tā, pašvaldībām 2014. gadā ir plānots būtisks iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu pieaugums - 48 milj. eiro apmērā pret šī gada izpildes novērtējumu, un 96 milj. eiro apmērā pret šī gada budžeta plānu.

Vienlaikus vēlos vērst deputātu uzmanību uz to, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa proporcijas maiņa par labu pašvaldībām, pie negrozītas finanšu izlīdzināšanas sistēmas, tikai palielinātu ieņēmumu nevienlīdzību starp pašvaldībām. Lauvas tiesa papildus līdzekļu nonāktu turīgākajās pašvaldībās – Rīgā, Pierīgā un Ventspilī, savukārt trūcīgākās pašvaldības izjustu niecīgu ieņēmumu pieaugumu. Tāpēc valdība jau vairākus gadus piedāvā mērķētu papildus dotāciju republikas pilsētām un novadiem ar zemākajiem vērtētajiem ieņēmumiem uz iedzīvotāju.

2014. gada valsts budžetā ietvertais piedāvājums nodrošina līdzsvarotu, reģionāli sabalansētu pašvaldību attīstību - 97% pašvaldību budžeta ieņēmumu (precīzi - vērtētie ieņēmumu pēc pašvaldību finanšu izlīdzināšanas un papildu dotācijas) pieaugums ir no 5 līdz 20%, tātad lielāks nekā valsts budžetā. Vienīgā pašvaldība, kam nākošgad samazinās ieņēmumi, ir Latvijas bagātākā pašvaldība, ja vērtē pēc ieņēmumiem uz vienu iedzīvotāju, proti, Garkalnes novada pašvaldība. Un arī šajā gadījumā kritums ir saistīts ar vienreizēju faktoru – atsevišķu pašvaldības iedzīvotāju veikto kapitāla pieauguma nodokļa nomaksu, kuras rezultātā šogad Garkalnes novada pašvaldībai iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pieauga par vairāk nekā 50% salīdzinājumā ar 2012. gadu! Tomēr valdība turpina sarunas ar LPS, lai meklētu iespējas valsts budžetam 2014. gadam nodrošinātu pašvaldībām papildu atbalsta instrumentus.

Vēl nedaudz pieskaršos ārpolitikas un drošības politikas jautājumiem nākošā gada

budžetā.

Attiecībā uz valsts aizsardzības spēju stiprināšanu, galvenā prioritāte būs no dalības NATO izrietošo saistību pildīšana. Esam piešķīruši 3,2 miljonus eiro NATO izcilības centra stratēģiskās komunikācijas jautājumos izveidei. Tāpat paredzēta Sauszemes kaujas vienību apgāde ar mūsdienīgām mehānizētām kaujas platformām. Kopumā aizsardzības spēju stiprināšanai 2014.gadā paredzēti 16 miljoni eiro, bet nākamajos 3 gados – 93 miljoni eiro.

Kā būtiskākās ārpolitikas prioritātes jāpiemin sekmīga sagatavošanās Latvijas prezidentūrai ES Padomē 2015.gadā un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) iestāšanās sarunu procesa nodrošināšana. OECD pievienošanās sarunu uzsākšana ir vēl viens apliecinājums tam, ka Latvija ir ne tikai veiksmīgi atgriezusies starptautiskajā aprītē, bet arī ir gatava pievienoties šim pasaules attīstītāko valstu klubam.

Cienījamie deputāti!

Rezumējot visu iepriekš teikto, gribētu uzsvērt sekojošo: pirmkārt, 2014.gada budžets ir vērsts uz to, lai valsts ekonomiskās izaugsmes augļus Latvijas iedzīvotāji pēc iespējas ātrāk sajustu savos maciņos. Tas tiks paveikts gan tiešā veidā palīdzot vismazāk aizsargātajai sabiedrības daļai, gan ceļot algas sabiedriskajā sektorā strādājošajiem, gan uzlabojot valsts sniegto pakalpojumu kvalitāti. Otrkārt, šis budžeta projekts ir izaugsmes un attīstības budžets, jo tas paredz gan nodokļu samazināšanu, gan ieguldījumus valsts konkurētspējai būtiskās jomās, gan finansējumu Nacionālā attīstības plāna 2014. – 2020.gadiem prioritātēm un jaunā perioda ES fondu apguves uzsākšanai. Tādējādi šobrīd tiek likti pamati vairākiem valstij būtiskiem ilgtermiņa projektiem, kas nodrošinās kvalitatīvāku un iekļaujošāku izaugsmi nākotnē. Visbeidzot, mēs vairs nedomājam viena gada ietvaros, bet skatāmies uz vismaz 3 gadu perspektīvu, kas ir svarīgs faktors stabilitātei un valsts politikas prognozējamībai.

Aicinu Saeimu apstiprināt 2014.gada valsts budžetu!

Paldies!